

Thesis

Effecten van positieve en negatieve sociale evaluatie door leeftijdgenoten: De rol van narcistische trekken bij pre-adolescenten

Student	J. Meijer
Studentnummer	3123855
Cursus	Masterthesis Orthopedagogiek Werkveld Jeugdzorg
Begeleider	Dr. A.H.A. Reijntjes
Tweede lezer	Dr. P. Prinzie
Datum	23 mei 2008

Abstract

Several studies have examined responses of adults with elevated narcissistic traits to (social) evaluation, but similar research in children is still in its infancy. The present study was designed to examine the linkage between self-reported level of narcissistic traits in pre-adolescents and their *in vivo* reactions (i.e., changes in state mood and state self-esteem, as well as feedback preferences) to an experimentally manipulated peer evaluation outcome. Children completed questionnaires about themselves and were provided with feedback (positive, negative or neutral) from a fictitious jury containing 16 peers. Immediately afterwards, changes in self-esteem and several discrete emotions (e.g., sadness, pride) were assessed. Next, children got the opportunity to view concrete feedback remarks. The effect of time spent on perusing this feedback on subsequent change in self esteem was also examined. Results show that in both the success and failure condition, participants reported significant changes in mood and self esteem in the expected direction. Children with higher levels of narcissistic traits showed a significantly stronger decrease in self esteem and sadness after negative evaluation, compared to their counterparts lower in narcissism. Spending more time on positive (as opposed to negative) feedback was significantly associated with increases in state self esteem, but this effect is not significantly stronger for children higher in narcissistic traits. However, the positive effect of spending more time on positive feedback from high status peers on changes in self esteem was significantly magnified among children displaying higher levels of narcissism.

Word count: 241

Samenvatting

Diverse studies hebben onderzocht hoe volwassenen met verhoogde narcistische trekken reageren op (sociale) evaluatie, maar dit soort onderzoek bij kinderen staat nog in de kinderschoenen. Het huidige onderzoek is opgezet om het verband te onderzoeken tussen de mate van narcistische trekken bij pre-adolescenten en hun *in vivo* reacties (veranderingen in stemming en zelfwaardering en feedback preferenties) op een experimenteel gemanipuleerde evaluatie door leeftijdgenoten. De kinderen beantwoordden op de computer vragen over zichzelf en werden hierop beoordeeld (positief, negatief of neutraal) door een fictieve jury van 16 leeftijdgenoten. Onmiddellijk hierna werd verandering in stemming (e.g., boos, trots) en zelfwaardering onderzocht. Kinderen kregen vervolgens de mogelijkheid om de concrete

feedbackopmerkingen te bekijken. Het effect van de tijd die hieraan besteed werd op verandering in zelfwaardering, werd ook onderzocht. Resultaten laten zien dat in de succes- en falenconditie de participanten significante verandering rapporteerden op zowel stemming (uitgezonderd gespannen) en zelfwaardering in de verwachte richting. Kinderen met een hogere mate van narcistische trekken, laten een significante daling zien in zelfwaardering en verdriet na negatieve evaluatie, vergeleken met kinderen met een lagere mate van narcistische trekken. Wanneer meer tijd besteed werd aan het bekijken van positieve feedback (vergeleken met negatieve feedback) steeg zelfwaardering significant. Dit effect is niet significant sterker voor kinderen met narcistische trekken. Hun zelfwaardering stijgt wel significant meer vergeleken met minder narcistische kinderen, wanneer zij positieve feedback lezen van juryleden met een hoge sociale status.

Aantal woorden: 233

Inleiding

Zelfwaardering en zelfbeeld

Zelfwaardering verwijst naar de positieve of negatieve gevoelens over “het zelf”, zoals ‘ik vind mezelf minderwaardig’, ‘ik vind mezelf slecht’ of ‘ik ben trots op mijn sportprestaties’ (van Lieshout, van Aken, & Haselager, 1993). Zelfwaardering is gebaseerd op de vergelijking van jezelf met bepaalde standaardcriteria, bijvoorbeeld de vergelijking van jezelf met anderen, met je ideale zelfbeeld, of met verwachtingen die anderen over je hebben.

Kinderen hebben een relatief hoge zelfwaardering (Robins & Trzesniewski, 2005), welke volgens Donders en Verschuere (2004) vooral samenhangt met de mate waarin een kind door leeftijdgenoten geaccepteerd wordt. Een lage zelfwaardering kan dus te maken hebben met het feit dat kinderen door leeftijdgenoten niet geaccepteerd worden.

Jonge kinderen zien zichzelf voornamelijk in termen van waarneembaar gedrag, maar vanaf ongeveer 8 jaar, gaan psychologische trekken een steeds belangrijkere rol spelen en worden kinderen zich sterker bewust van de evaluatie van anderen (Vasey, Crnic & Carter, 1994). Wanneer kinderen zich cognitief verder ontwikkelen, baseren ze hun zelfwaardering steeds meer op externe feedback en de vergelijking van zichzelf met anderen, waardoor hun zelfwaardering accurater wordt (Robins & Trzesniewski, 2005).

De meeste kinderen ontwikkelen een positief zelfbeeld. Thomaes en Stegge (2007) onderscheiden twee vormen van een positief zelfbeeld, het gezonde en ongezonde positieve zelfbeeld. Bij het gezonde positieve zelfbeeld is dit een stevig, robuust en op de realiteit

gebaseerd zelfbeeld met voornamelijk gevoelens van tevredenheid. Een ongezond zelfbeeld is onrealistisch, opgeblazen en erg kwetsbaar. Bij personen met een ongezond hoog zelfbeeld is vaak sprake van verhoogde narcistische trekken.

Narcisme

Personen met narcisme (c.q. hoge scores op narcistische trekken) hebben een opgeblazen gevoel van hun eigen belangrijkheid, zijn egocentrisch en kunnen zich moeilijk inleven in anderen (American Psychiatric Association, 2000). Zij gebruiken of misbruiken anderen vaak om eigen doelen te bereiken en zijn bijzonder gepreoccupeerd met een verlangen naar succes en buitensporige bewondering. Narcistische personen geven veel om macht, dominantie en extraversie, maar minder om emotionele intimiteit en warmte (Bradlee & Emmons, 1992).

De kern van de problematiek is een laag of sterk wisselend zelfgevoel. Het Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-IV), spreekt van een narcistische persoonlijkheidsstoornis, maar narcisme in mildere vorm kan gezien worden als een persoonlijkheidstrek die bij iedereen in meerdere of mindere mate aanwezig is (Morf & Rodewalt, 2001).

Narcisme en zelfwaardering

Personen met narcisme worden in de literatuur gezien als mensen die voortdurend technieken inzetten om hun onrealistisch positieve zelfbeeld in stand te houden (Raskin, Novacek & Hogan, 1991b; Robins & John, 1997). Ze laten gedrag zien zoals opscheppen, anderen kleineren, ze prijzen zichzelf voor succes en stellen de omgeving verantwoordelijk voor falen, en ze overschatten hun (toekomstige) prestaties (Vazire & Funder, 2006).

Doordat het zelfbeeld van personen met narcisme aan de ene kant erg hoog is (Paulhus & John, 1998) is het moeilijk hierin bevestiging van anderen te krijgen en is hun zelfbeeld aan de andere kant kwetsbaar en instabiel (Jordan, Spencer, Zanna, Hoshino-Browne & Correll, 2003). Wanneer personen met narcisme op zoek zijn naar bewondering en bevestiging van anderen, vernietigen ze vaak juist de relaties waar ze zo afhankelijk van zijn (Morf & Rhodewalt, 2001). Doordat ze weinig sensitief zijn voor de behoeften van anderen en vaak een negatieve blik op anderen hebben, beïnvloedt dit hun relaties op de lange termijn en kan dit uiteindelijk hun zelfbeeld ondermijnen.

Mensen zullen normaliter proberen hun zelfwaardering hoog te houden (Crocker & Wolfe, 2001). Daarom zullen gebeurtenissen die grotere impact hebben op zelfwaardering een

sterkere affectieve reactie opwekken dan gebeurtenissen die relatief weinig impact hebben op zelfwaardering. Daarentegen blijkt uit onderzoek van Zuckerman en O'Loughlin (2006) dat personen die een hoog zelfbeeld hebben, zich door negatieve gebeurtenissen niet slechter gaan voelen en ook geen positieve gebeurtenissen nodig hebben om zichzelf beter te voelen dan voorheen.

Dit geldt waarschijnlijk niet voor personen met narcisme, want hoewel zij vaak een hoge zelfwaardering hebben, zijn zij afhankelijk van anderen om de bewondering te krijgen waar ze naar verlangen. Een gebrek aan positieve feedback kan volgens Raskin, Novacek, en Hogan (1991) leiden tot daling van hun zelfwaardering. Ook Robins en Beer (2001) concluderen dat personen met narcisme zichzelf hoger inschatten dan anderen hen inschatten, en dat dit uiteindelijk leidt tot verminderende zelfwaardering.

Sociale evaluatie en stemming

Bij volwassenen is veel onderzoek gedaan naar de relatie tussen narcistische trekken en de reacties op (sociale) evaluatie. Het blijkt dat personen met een instabiel hoog zelfbeeld, vergeleken met personen met een stabiel hoog zelfbeeld, na een negatieve gebeurtenis eerder geneigd zijn om te reageren op een defensieve manier en daarbij zichzelf groter voordoen dan ze zijn, hetgeen doet vermoeden dat hun kwetsbare zelfwaardering is aangetast (Kernis, Greenier, Herlocker, Whisenhunt & Abend, 1997).

Uit onderzoek van Bushman en Baumeister (1998) blijkt dat personen met hoge scores op narcisme agressief reageren na negatieve sociale evaluatie. Uit onderzoek van Barry, Chaplin en Grafeman (2006) blijkt dat dit vooral gebeurt wanneer de prestaties van de proefpersonen minder goed zijn vergeleken met andere proefpersonen en niet wanneer ze laag scoren vergeleken met hun eigen norm. Uit hetzelfde onderzoek blijkt dat terwijl negatieve feedback bij narcistische personen leidt tot meer agressie, positieve feedback leidt tot minder agressie.

Kernis en Sun (1994) hebben onderzocht hoe personen met narcisme affectief reageren op positieve en negatieve sociale evaluatie. De proefpersonen vertelden een verhaal en werden door de proefleider beoordeeld op de manier waarop ze dit deden. Direct na de positieve of negatieve evaluatie gaven de proefpersonen aan hoe sterk 24 emotie-woorden (zoals blij, geërgerd, beschaamd) op dat moment op hen van toepassing waren. Na positieve evaluatie werden meer positieve stemmingen gerapporteerd dan na negatieve evaluatie. Ook werden na negatieve evaluatie meer negatieve stemmingen gerapporteerd dan na positieve evaluatie. Personen met hoge scores op narcisme rapporteerden in beide condities meer

intense emoties dan personen met lage scores op narcisme. Uit onderzoek van Rhodewalt en Morf (1998) blijkt dat na een (positieve of negatieve) evaluatie personen met een hoge score op narcisme meer extreme veranderingen laten zien in angst, boosheid en zelfbeeld. Ook onderzoek van Stucke en Sporer (2002) wijst uit dat personen met hoge scores op narcisme met meer angst en agressie reageren op een negatieve evaluatie.

Er is nog relatief weinig onderzoek gedaan naar de vraag of reacties op ontvangen feedback beïnvloed worden door de sociale status van de feedbackgever. Wel blijkt dat personen met een hoge zelfwaardering in het algemeen minder geneigd zijn om negatieve feedback te accepteren en de evaluator als competent te zien (Kernis & Sun, 1994; Shrauger & Lund, 1975; Swann et al., 1987, zoals gevonden in Smalley & Stake, 1996), tenzij de evaluator als zeer competent wordt beschreven (Aitkenhead, 1980, zoals gevonden in Smalley & Stake, 1996).

Vergeleken met volwassenen, is er bij kinderen nog weinig onderzoek gedaan naar narcisme. Dit heeft onder meer te maken met het feit dat er tot voor kort geen goed instrument voor handen was om narcistische trekken bij kinderen te meten. Recent is de Childhood Narcissism Scale (Thomaes, Stegge, Bushman, Olthof & Denissen, 2007) beschikbaar gekomen. Dit is een korte vragenlijst bestaande uit 10 items, die kinderen en jonge adolescenten zelf kunnen invullen. Het is een betrouwbaar en valide instrument om narcistische trekken bij kinderen te meten.

Bij kinderen is vergeleken met volwassenen nog weinig bekend over de rol die (de mate van) narcisme speelt bij veranderingen in stemming en zelfwaardering in respons op (negatieve) sociale feedback. Daarnaast is nog niet eerder onderzoek verricht naar de manier waarop kinderen met hoge scores op narcisme verschillen van hun leeftijdgenoten voor wat betreft het vervolgens weer herstellen/reguleren van deze verslechtering in stemming en zelfwaardering. Theoretici stellen dat narcisten bovengemiddeld veel waarde hechten aan de oordelen van personen met een hoge sociale status, en dat daarom positieve feedback van juist deze individuen een sterk “remediërend” effect zou kunnen sorteren.

Huidig onderzoek

Met het oog op bovenstaande vragen zal in het onderhavige onderzoek een experiment worden uitgevoerd bij pre-adolescenten (9-12 jaar), waarbij zij geconfronteerd worden met (fictieve) sociale evaluatie door leeftijdgenoten. Dit wordt gedaan met behulp van het computerspel “Survivor”, waarbij kinderen denken “in vivo” tegen 4 leeftijd- en seksegenoten te spelen en ze kunnen winnen, verliezen of gelijk spelen. Aan het begin van het spel wordt

naar de stemming en zelfwaardering van de kinderen gevraagd. Kinderen vullen vervolgens vragen over zichzelf in (o.a., hobby's, karaktertrekken, schoolprestaties) en worden hierop beoordeeld door een team van 16 juryleden. De jury bestaat uit 16 leeftijdgenoten, waarvan 8 jongens en 8 meisjes. De helft van de jury heeft een hoge sociale status, de andere helft een lage sociale status. De kinderen krijgen te horen of ze volgens deze juryleden, vergeleken met hun medespelers, het leukst, minst leuk of geen van beide zijn. De kinderen wordt direct daarna weer gevraagd hoe ze zich voelen, om aldus de impact van de uitslag te kunnen bepalen. Vervolgens krijgen kinderen de gelegenheid om concrete feedbackopmerkingen van elk van de juryleden te bekijken. In een overzichtsscherm staan de 16 foto's van alle juryleden met het aantal punten dat elk jurylid aan het betreffende kind gegeven heeft (variërend tussen 0 en 100, waarbij hogere scores staan voor "leuker gevonden worden"). Het kind kiest zelf welke juryleden hij in welke volgorde aanklikt en bepaalt zo welke feedback (positief vs. negatief) hij leest. Daarna geeft het kind voor de derde en laatste keer aan hoe het zich voelt (i.c., stemming en zelfwaardering).

In dit onderzoek zal worden nagegaan welk effect sociale beoordeling door leeftijdgenoten heeft op kinderen met meer en minder narcistische trekken. De invloed van de middels het computerspel "Survivor" geleverde evaluatie-uitkomst op zelfwaardering en stemming zal onderzocht worden. Er wordt onderzocht of de stemming en zelfwaardering van narcistische kinderen meer daalt na negatieve evaluatie, en of meer tijd besteed aan het lezen van positieve feedback deze daling in zelfwaardering weer sterker doet stijgen. Daarbij zal ook worden bepaald of dit effect voor kinderen met hogere narcistische trekken, sterker is wanneer deze positieve feedback afkomstig is van juryleden met een hoge (vs. lage) sociale status.

Methode

Respondenten

De onderzoekspopulatie bestaat uit leerlingen van de groepen 6, 7 en 8 van tien basisscholen uit verschillende regio's in Nederland. Na toestemming van de schoolleiding te hebben verkregen, is een brief meegegeven aan leerlingen met uitleg over het onderzoek en een responsbrief waarin hun ouders/verzorgers wel of geen toestemming konden geven voor deelname. Van de 80 brieven zijn er 53 (66.3 %) geretourneerd. Van deze groep van 53 is voor 50 kinderen (94.3 %) toestemming verkregen voor deelname. In totaal bevat deze deelsteekproef 50 leerlingen, maar door gebruik te maken van gegevens verzameld door

medestudenten, bestaat de totale steekproef uit 346 participanten, met als gevolg dat de onderzoeksvragen met voldoende statistische “power” kunnen worden onderzocht.

Design en procedure

Het onderzoek begon met een klassikale sessie waarin kinderen individueel verschillende vragenlijsten invulden. Een van deze vragenlijsten is de Childhood Narcissism Scale (CNS; zie Meetinstrumenten). Doordat de data van dit onderzoek ook gebruikt worden om andere onderzoeksvragen te beantwoorden, werden ook diverse andere vragenlijsten afgenomen, die hier niet worden besproken, omdat ze niet relevant zijn voor de onderzoeksvragen van dit (deel)onderzoek. Op grond van scores op de vragenlijsten werden respondenten “gematcht” en vervolgens at random toegewezen aan een van de 3 feedbackcondities: succes, falen of neutraal. Door deze (randomisatie)procedure wordt de kans geminimaliseerd dat resultaten zijn toe te schrijven aan eventuele verschillen tussen conditiegroepen bij aanvang van het experiment.

Vervolgens vond het experiment, computerspel “Survivor”, plaats. De kinderen speelden het spel op een laptop. Kinderen waren in de veronderstelling dat ze tegen 4 leeftijdgenoten een spel gingen spelen. Voor aanvang werd een foto van hen gemaakt en zagen zij ook foto’s van de andere deelnemers. Vervolgens begon het spel. Op het scherm werd de doelstelling en regels van het spel uitgelegd. De kinderen werd verteld dat ze door een jury van 16 leeftijdgenoten, 8 jongens en 8 meisjes, beoordeeld zouden worden. Zij zagen ook foto’s van alle juryleden. De kinderen beantwoordden vervolgens vragen over zichzelf (o.a. hobby’s, favoriete muziek), waarbij ook hun zelfwaardering en stemming gemeten werd (voormeting). Het kind kon door de jury het leukst, minst leuk of geen van beide gevonden worden, respectievelijk de succes, falen of neutrale conditie. Na deze sociale evaluatie-uitkomst werden stemming en zelfwaardering nog een keer gemeten (nameting).

Het kind kreeg hierna de gelegenheid om gedurende een periode van 5 minuten naar concrete positieve en/of negatieve feedbackopmerkingen van de juryleden te kijken. In een overzichtsscherm met foto’s van alle 16 juryleden, klikte hij een fotootje aan van een jurylid naar keuze, waarna gedetailleerde feedback van dit jurylid op het kind te zien was. Een voorbeeld van positieve feedback is: "Hij/zij lijkt mij grappig". Een voorbeeld van een negatieve opmerking is: "Ik vind hem/haar onaantrekkelijk". Onder elke foto van het jurylid stond het aantal punten (0 tot 100) dat het kind van het betreffende jurylid gekregen heeft. Elk kind kreeg van de helft van de juryleden een hoge score (gemiddeld 80) en van de andere helft een lage score (gemiddeld 40). Het kind koos zelf welke juryleden hij in welke volgorde

aanklikte en kon zo dus bepalen hoeveel positieve en/of negatieve feedback hij las. Het kind had in totaal 5 minuten de tijd om feedback door te nemen. Na het lezen van de feedback werd nog een derde keer de stemming en zelfwaardering gemeten; onder meer om te kunnen bepalen hoe preferenties voor (tijd besteed aan) positieve vs. negatieve feedback van invloed zijn op stemming en zelfwaardering.

Direct na het spel werd aan de kinderen verteld dat het spel niet echt was. Het kind werd geïnformeerd dat de jury, medespelers en de ontvangen feedback, niet echt waren. Daarnaast werd uitgelegd dat zij door hun deelname kinderen met psychische problemen een beetje geholpen hadden. Na uitleg over de noodzaak van het “genept zijn” gaven alle kinderen aan dat zij dit begrepen. Geen van de kinderen raakte overstuur en iedereen gaf aan dat zij tijdens het spelen dachten dat het spel echt was. De kinderen werd gevraagd een geheimhoudingsovereenkomst te ondertekenen, opdat zij niet aan andere kinderen zouden doorvertellen wat voor spel het was en dat het spel niet echt was. Wanneer de kinderen gedurende de onderzoeksprocedure dit geheim hadden kunnen bewaren, kregen zij een klein cadeautje.

In schematische weergave ziet het design van het onderzoek er als volgt uit:

T1		T2		T3
voormeting	experiment	nameting	feedback	nameting

Meetinstrumenten

De Childhood Narcissism Scale (Thomaes, Stegge, Bushman, Olthof en Denissen, 2007) werd gebruikt om de mate van narcisme te meten. Het is een vragenlijst van 10 items die narcistische trekken bij kinderen meet. Kinderen beoordelen items als “Kinderen zoals ik hebben recht op iets extra’s”, “Zonder mij zou onze klas veel minder leuk zijn”, op een 4-puntsschaal die loopt van 0 (helemaal niet waar) tot 3 (helemaal waar). De test is betrouwbaar en valide (zie Thomaes et al., 2007). In dit onderzoek werd de Nederlandse vertaling van het instrument gebruikt.

Resultaten

De variabele stemming werd gemeten aan de hand van 6 discrete emoties: blij, verdriet, boos, gespannen, schaamte en trots. Met conditie wordt de conditiegroep bedoeld (succes, neutraal of falen).

Eerste analyses en equivalentie van experimentele groepen

Exploratieve analyses wijzen uit dat de verdeling van de CNS symmetrisch is (skewness = .24). De scores varieerden van 0 tot 23 ($M = 8.81$; $SD = 4.82$), en verschilden niet significant tussen jongens en meisjes.

De deelnemers zijn at random toegewezen aan een van de drie condities. Om na te gaan of de groepen vergelijkbaar zijn op baseline, is er een enkelvoudige ANOVA-analyse uitgevoerd, met conditie als between-subjects factor. De resultaten laten zien dat de groepen op geen enkele variabele significant verschillen. Leeftijd ($F(2, 320) = .25$; $p = .78$); CNS ($F(2, 368) = .04$; $p > .10$); Blij ($F(2, 323) = .87$; $p = .42$); Verdriet ($F(2, 323) = .57$; $p = .56$); Boos ($F(2, 323) = .70$; $p = .50$); Gespannen ($F(2, 323) = .28$; $p = .76$); Schaamte ($F(2, 323) = .21$; $p = .12$); Trots ($F(2, 323) = .28$; $p = .76$); Zelfwaardering ($F(2, 323) = .20$; $p = .82$).

In Tabel 1 worden voor elk van de drie condities gemiddelden en standaarddeviaties van variabelen op T1 (baseline) weergegeven.

Tabel 1
Beschrijving steekproef

	Succes N = 123 (49.6% man; 50.4% vrouw)		Neutraal N = 125 (48% man; 52% vrouw)		Falen N = 129 (48.1% man; 51.9% vrouw)	
	M	SD	M	SD	M	SD
Leeftijd in maanden	108	48.49	104	50.85	108	47.77
Narcismescore	8.83	4.43	8.77	4.75	8.67	5.23
Blijheid	7.01	1.82	7.35	1.91	7.08	1.88
Verdriet	2.43	1.17	2.50	1.14	2.34	0.83
Boos	2.45	0.87	2.32	0.82	2.44	0.87
Gespannen	3.83	1.62	3.73	1.66	3.67	1.61
Schaamte	2.59	1.10	2.85	1.29	2.58	0.80
Trots	6.30	1.77	6.46	1.87	6.31	1.64
Zelfwaardering	24.63	2.96	24.74	3.42	24.47	2.97

Effecten van evaluatie-uitkomst op stemming en zelfwaardering

Om te bepalen of de experimentele manipulatie (Survivor) het beoogde effect heeft op stemming en zelfwaardering, zijn repeated measures MANOVA analyses uitgevoerd. In deze analyses was conditie (falen vs. neutraal) de between-subjects factor¹. De 6 verschillende emoties en zelfwaardering fungeerden als afhankelijke variabelen, en tijd (T1 vs. T2) was de repeated measures factor. Significante interactie-effecten werden gevolgd door “simple effects” analyses voor beide condities apart.

Er bleek sprake van een significant multivariaat effect voor tijd (Wilk’s Lambda $F(6, 212) = 9.23, p < .001$), dat werd gekwalificeerd door een significant interactie-effect tussen tijd en conditie: Wilks’ Lambda $F(6, 212) = 5.05, p < .001$). Vervolganalyses voor beide condities separaat laten zien dat in de falen conditie sprake is van een significante reductie in zelfwaardering en gevoelens van trots en blijheid. Daarnaast geldt dat gevoelens van boosheid, verdriet, en schaamte significant toenemen (alle p ’s $< .001$). Opmerkelijk is dat gevoelens van spanning (nervositeit) niet veranderen in respons op negatieve (falen) feedback.

In de neutrale conditie is, zoals beoogd, voor geen van de 6 verschillende emoties noch voor zelfwaardering, sprake van significante verschillen tussen T1 en T2 (zie Tabel 2).

Tabel 2

Effect van Survivor op stemming en zelfwaardering

	Succes N = 107				Neutraal N = 111				Falen N = 108			
	T1		T2		T1		T2		T1		T2	
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
Blijheid	7.05 ^a	0.18	8.84 ^b	0.17	7.35 ^a	0.18	7.13 ^a	0.20	7.08 ^a	0.18	5.77 ^b	0.21
Verdriet	2.43 ^a	0.11	2.13 ^b	0.04	2.50 ^a	0.11	2.51 ^a	0.12	2.34 ^a	0.08	2.99 ^b	0.14
Boos	2.45 ^a	0.08	2.11 ^b	0.04	2.32 ^a	0.08	2.41 ^a	0.10	2.44 ^a	0.08	3.07 ^b	0.14
Gespannen	3.83 ^a	0.16	3.60 ^a	0.16	3.73 ^a	0.16	3.48 ^a	0.14	3.67 ^a	0.16	3.50 ^a	0.18
Schaamte	2.59 ^a	0.10	2.28 ^b	0.08	2.85 ^a	0.12	2.72 ^a	0.12	2.58 ^a	0.08	3.10 ^b	0.14
Trots	6.30 ^a	0.17	7.30 ^b	0.18	6.46 ^a	0.18	6.30 ^a	0.20	6.32 ^a	0.16	5.14 ^b	0.20
Zelfwaardering	24.63 ^a	0.29	25.89 ^b	0.29	24.74 ^a	0.32	24.47 ^a	0.35	24.47 ^a	0.29	21.60 ^b	0.43

*Er is sprake van significant verschil tussen de waarden T1 en T2 wanneer bij T2 een b staat.

¹ De succesconditie is niet vergeleken met de neutrale conditie.

Effecten van narcisme op verandering in stemming en zelfwaardering tussen T1 en T2

Vervolgens is gekeken of bovenstaande verschillen in stemming en zelfwaardering beïnvloed worden door de mate van narcisme. Dit effect is alleen onderzocht voor kinderen toegewezen aan de falenconditie. Hiertoe is een aantal regressie-analyses uitgevoerd. In deze analyses fungeerde de verandering in een bepaalde emotie (c.q. zelfwaardering) tussen T1 en T2 telkens als de afhankelijke variabele en de score op de CNS was de predictor-variabele. Narcisme heeft een significant effect op verdriet ($Beta = .27, p < .05$) en zelfwaardering: ($Beta = -.25, p < .01$). Dit betekent dat kinderen met hogere scores op narcisme laten een sterkere daling in verdriet en zelfwaardering zien dan kinderen met lage scores op narcisme.

Tijd besteed aan positieve feedback: het effect van evaluatie-uitkomst en narcismescore

Om het effect van conditie op tijd besteed aan positieve feedback gedurende de 5 min. 'viewing time' te onderzoeken, werd een univariate ANOVA analyse uitgevoerd waarbij conditie fungeerde als between-subjects factor. De resultaten lieten zien dat er tussen de condities geen significante verschillen waren voor wat betreft deze afhankelijke variabele ($F(2, 324) = 1.38; p > .10$). Een one-sample t-test wees vervolgens uit dat over de drie condities samengenomen participanten significant meer tijd ($M = 169.4$ seconden) aan positieve dan aan negatieve feedback ($M = 130.6$ seconden) besteedden: $t(326) = 8.51, p < .001$ (zie Tabel 3). In geen van de condities was sprake van een significant verband tussen narcismescore en tijd besteed aan positieve feedback ($p's > .10$).

Tabel 3

Tijd besteed in seconden aan positieve feedback in de drie condities

Falen N = 108		Neutraal N = 111		Succes N = 108	
M	SD	M	SD	M	SD
170.2	38.5	164.5	43.8	173.6	41.0

Effect van tijd besteed aan positieve feedback en narcismescore op herstel van zelfwaardering gedurende de 5 min. kijktijd

Er is een hiërarchische lineaire regressie-analyse uitgevoerd om te bepalen of de gedaalde zelfwaardering tussen T1 en T2 sterker stijgt gedurende de 5 minuten kijktijd (d.i., tussen T2 en T3) naarmate kinderen meer tijd besteedden aan het bekijken van de feedback van positieve juryleden ($n = 8$), en of dit effect wordt beïnvloed door (mate van) narcisme. In

deze analyse was het verschil in zelfwaardering tussen T2 en T3 de afhankelijke variabele. In de eerste stap werd de kijktijd naar positieve feedback (in sec.) in het model ingebracht. In de tweede stap werd narcismescore toegevoegd, en in de derde stap de interactieterm. Uit deze analyse blijkt dat er een significante positieve samenhang is tussen de tijd die besteed wordt aan het kijken naar feedback van positieve juryleden en stijging in zelfwaardering (Beta = .24, $p < .01$). Er werden geen hoofd- of interactie- effecten voor narcisme gevonden (p 's $> .10$).

Effect van narcisme en tijd besteed aan positieve feedback van juryleden met een hoge sociale status op herstel van zelfwaardering gedurende de 5 min. kijktijd

Tenslotte is een vergelijkbare hiërarchische analyse als hierboven beschreven uitgevoerd. Het enige verschil was dat de aandacht nu uitging naar de tijd besteed aan de feedback van de 4 juryleden die zowel positief waren over de participant als ook een hoge sociale status hadden. Vergelijkbaar met bovenstaande resultaten bleek dat hoe meer tijd er besteed werd aan het kijken naar feedback van deze juryleden, hoe sterker de stijging in zelfwaardering tussen T2 en T3 was (Beta = .29; $p < .01$). Daarnaast was het interactie-effect met narcisme nu wel significant (Beta = .68; $p < .01$). Vervolganalyses wezen uit dat kinderen met hoge narcismescores, vergeleken met hun leeftijdgenoten met lagere narcismescores, een significant sterkere stijging in zelfwaardering ervoeren naarmate ze meer tijd aan de feedback van deze positieve hoge status juryleden hadden besteed.

Discussie

In dit onderzoek werd nagegaan hoe de mate van narcistische trekken bij pre-adolescente kinderen van invloed is op reacties die ze rapporteren in respons op sociale beoordeling door leeftijdgenoten. Meer specifiek ging het om (veranderingen in) stemming en zelfwaardering, alsmede voorkeuren voor positieve vs. negatieve feedback en hun effecten op stemming en zelfwaardering. Daartoe namen kinderen deel aan een fictief computerspel (“Survivor”), waarbij ze werden beoordeeld door een jury van leeftijdgenoten. De uitkomst van deze beoordeling was positief, negatief of neutraal, waarbij de aandacht met name uitging naar de reacties op de negatieve sociale evaluatie. Op drie verschillende momenten tijdens het spel gaven kinderen scores voor hun stemming/emoties en hun zelfwaardering (“state self-esteem”).

Zoals verwacht leidt positieve en negatieve evaluatie tot significante veranderingen in stemming en zelfwaardering, terwijl de neutrale uitkomst geen veranderingen tot gevolg heeft.

De kinderen in de falenconditie rapporteerden significant lagere scores voor zelfwaardering, trots, en blijheid. Daarnaast was bij deze groep sprake van significant toegenomen gevoelens van boosheid, verdriet en schaamte. Voor kinderen toegewezen aan de succesconditie, nam de zelfwaardering significant toe en werden significant toegenomen gevoelens van trots en blijheid gerapporteerd. Daarnaast waren gevoelens van boosheid, verdriet en schaamte significant afgenomen. Opmerkelijk was de bevinding dat voor gevoelens van spanning noch in de succes, noch in de falenconditie significante veranderingen werden gerapporteerd.

Voor kinderen toegewezen aan de falenconditie geldt dat naarmate de scores op narcisme hoger zijn, de effecten van de negatieve uitkomst sterker zijn. Meer specifiek rapporteren kinderen met sterkere narcistische trekken, vergeleken met hun leeftijdgenootjes met minder of geen narcistische trekken, een significant sterkere daling in zelfwaardering, en tevens een significant hogere stijging in gevoelens van verdriet. Echter, de overige gemeten emoties (i.c., blij, boos, gespannen, schaamte en trots) veranderen niet significant meer bij kinderen met sterkere narcistische trekken.

In onderzoek van Rhodewalt en Morf (1998) bij volwassenen was wel sprake van veranderingen in de emoties angst en boosheid. Dit effect was sterker voor personen met narcisme. Ook in het onderzoek van Stucke en Sporer (2002) bleek sprake van veranderingen in angst en agressie na negatieve evaluatie. Narcisme bleek hierbij een belangrijke voorspeller voor de mate van angst en agressie. In het onderzoek van Rhodewalt en Morf (1998) werd gebruik gemaakt van een in-vivo experiment, waarbij echter feedback gegeven werd op de uitvoering van een intelligentietaak. Zowel voor als na de feedback werden emoties gemeten. Respondenten moesten twee taken uitvoeren en kregen één keer positieve en één keer negatieve feedback. In het onderzoek van Stucke en Sporer deden respondenten een intelligentietest op de computer en kregen na elke subtest en aan het eind van het experiment positieve of negatieve feedback te lezen op de computer. Voor het experiment werd de mate van narcisme gemeten. Er was echter geen voormeting op emotie: alleen ná het experiment werd verbale agressie, angst en depressie gemeten.

In het onderzoek van zowel Rhodewalt en Morf als Stucke en Sporer waren de respondenten (jong)volwassen. In beide onderzoeken werd feedback gegeven op (intelligentie)prestaties, in tegenstelling tot het huidige onderzoek waarbij feedback gegeven werd op de populariteit van het kind. Een mogelijke verklaring voor de verschillende bevindingen is dat het soort taak (academisch vs. sociaal) en/of de leeftijd van de respondent van invloed is op de mate van emotionele reactiviteit na evaluatie.

In Survivor werd participanten de mogelijkheid geboden om na hun evaluatie-uitkomst concrete positieve en negatieve feedbackopmerkingen van de juryleden te bekijken. In tegenstelling tot de verwachting waren het niet de kinderen die faalden die meer tijd aan positieve feedback besteedden, maar bleken alle kinderen dit evenveel te doen, ongeacht de evaluatie-uitkomst die ze hadden ontvangen. Voor participanten in de falenconditie ging meer tijd besteed aan het bekijken van positieve feedback samen met een significant sterker herstel van zelfwaardering. Verwacht werd dat voor kinderen met hogere scores op narcisme het doornemen van positieve feedback sterker zou samenhangen met het herstel van hun gedaalde zelfwaardering dan voor andere kinderen. Deze hypothese bleek echter door de data niet te worden ondersteund. Het langer kijken naar positieve feedback leidt dus wel tot een sterkere verhoging van zelfwaardering, maar dit effect is niet sterker voor kinderen met sterkere narcistische trekken.

De zelfwaardering van kinderen met hogere scores narcistische trekken gaat wél significant sterker omhoog dan die van kinderen met lagere scores op narcisme, wanneer ze meer tijd besteden aan het doornemen van positieve feedback van juryleden die een hoge sociale status hebben. Deze uitkomst werd verwacht, doordat narcistische personen op zoek zijn naar bewondering van anderen, en status voor hen daarbij belangrijk is. Kinderen die meer bezig zijn met de vraag wie populair is en wie niet, zijn meer gevoelig voor de waardering van peers met een hoge status (Adler & Adler, 1998; LaFontana & Cillessen, 2002). In de literatuur is echter nog weinig bekend over de manier waarop narcisten reageren op/omgaan met mensen die verschillen in sociale status. Naar dit onderwerp zal dan ook meer vervolgonderzoek gedaan moeten worden.

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een in-vivo experiment, wat bij kinderen met narcistische trekken nog niet of nauwelijks is gedaan. Het draagt dan ook bij aan de kennis over narcistische trekken bij kinderen en de impact van sociale evaluatie op stemming en zelfwaardering. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van een normale populatie, waarbij zich voor zover bekend geen klinische problemen voordoen. Weinig kinderen zullen dan ook hoge (pathologische) vormen van narcisme hebben. Dit kan verklaren waarom niet voor alle onderzochte emoties een significant effect gevonden is, want hoe sterker narcistische trekken zijn, hoe sterker de effecten op stemming en zelfwaardering na negatieve evaluatie waarschijnlijk zullen zijn.

Door kinderen het gevoel te geven dat ze een echt spel speelden is getracht de ecologische validiteit van het onderzoek te maximaliseren (d.i., de werkelijkheid is zo goed mogelijk nagebootst). Wel kan evaluatie van bekende personen (klasgenoten, vrienden,

familie) een sterkere impact hebben dan die van de onbekende juryleden waar het kind in dit experiment mee werd geconfronteerd. Wellicht kan in vervolgonderzoek bij kinderen gebruik worden gemaakt van feedback van voor het kind bekende personen. Gegeven de resultaten van de huidige studie, dient ook dan gekeken te worden naar de status die de feedbackgever heeft voor de respondent.

In de literatuur over narcisme bij volwassenen blijkt dat vooral agressie toeneemt na negatieve sociale evaluatie. In dit onderzoek is de mate van agressie bij kinderen niet onderzocht. In een vervolgstudie kan daarnaar onderzoek gedaan worden om zo een completer beeld te krijgen van de impact van sociale evaluatie bij kinderen met narcistische trekken.

Literatuurlijst

- Adler, P. A., & Adler, P. (1998). *Peer power: adolescent culture and identity*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.
- American Psychiatric Association (2001). *Diagnostische Criteria van de DSM-IV-TR*: Lisse: Swets & Zeitlinger.
- Barry, C. T., Chaplin, W. F., & Grafeman, S. J., (2006). Aggression following performance feedback: The influences of narcissism, feedback valence, and comparative standard. *Personality and Individual Differences, 41*, 177-187.
- Bradlee, P. M., & Emmons, R. A., (1992). Locating narcissism within the interpersonal circumplex and the five-factor model. *Personality and Individual Differences, 13*, 821-830.
- Bushman, B. J., & Baumeister, R. F., (1998). Threatened Egotism, Narcissism, Self-Esteem, and Direct and Displaced Aggression: Does Self-Love or Self-Hate Lead to Violence? *Journal of Personality and Social Psychology, 75*, 219-229.
- Crocker, J., & Wolfe, C. T., (2001). Contingencies of selfworth. *Psychological Review, 108*, 593-623.
- Donders, W., & Verschueren, K., (2004). Zelfwaardering en acceptatie door leeftijdgenoten. Een longitudinaal onderzoek bij basisschoolkinderen. *Kind en Adolescent, 25*, 74-90.
- Jordan, C. H., Spencer, S. J., Zanna, M. P., Hoshino-Browne, E., & Correll, J., (2003). Secure and defensive high self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology, 85*, 969-978.
- Kernis, M. H., Greenier, K. D., Herlocker, C. E., Whisenhunt, C. R., & Abend, T. A., (1997). Self-perceptions of reactions to doing well or poorly: The roles of stability and level of self-esteem. *Personality and Individual Differences, 22*, 845-854.
- Kernis, M. H., & Sun, C., (1994). Narcissism and Reactions to Interpersonal Feedback. *Journal of Research in Personality, 28*, 4-13.
- LaFontana, K. A., & Cillessen, A. H. N., (2002). Children's perceptions of popular and unpopular peers: A multimethod assessment. *Development Psychology, 38*, 635-647.
- Morf, C. C., & Rhodewalt, F., (2001). Unraveling the Paradoxes of Narcissism: A Dynamic Self-Regulatory Processing Model. *Psychological Inquiry, 12*, 177-196.
- Paulhus, D. L., & John, O. P., (1998). Egoistic and moralistic bias in self-perception: The interplay of self-deceptive styles with basic traits and motives. *Journal of Personality, 66*, 1025-1060.

- Raskin, R., Novacek, J., Hogan, R., (1991). Narcissism, self-esteem, and defensive self-enhancement. *Journal of Personality* 59, 16–38.
- Rhodewalt, F., & Morf, C. C., (1998). On Self Aggrandizement and Anger: A Temporal Analysis of Narcissism and Affective Reactions to Success and Failure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74, 672-685.
- Robins, R. W., & Beer, J. S., (2001). Positive illusions about the self: short-term benefits and long-term costs. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80, 340-352.
- Robinson, R. W., & Trezesniewski, K. H., (2005). Self-Esteem Development Across the Lifespan. *Current Directions in Psychological Science*, 14, 158-162.
- Smalley, R. L., & Stake, J. E., (1996). Evaluating Sources of Ego-Threatening Feedback: Self-Esteem and Narcissism Effects. *Journal of Research in Personality*, 30, 483-495.
- Stucke, T. S., & Sporer, S. L., (2002). When a Grandiose Self-Image Is Threatened: Narcissism and Self-Concept Clarity as Predictors of Negative Emotions and Aggression Following Ego-Threat. *Journal of Personality*, 70, 509-532.
- Thomaes, S., & Stegge, H., (2007). Hoe narcisten tot bloei komen: over gezonde en ongezonde zelfgevoelens bij kinderen en adolescenten. *Kinder- & Jeugdpsychiatrie*, 34, 24-37.
- Van Lieshout, C. F. M., Van Aken, M. A. G., & Haselager, G. J. T., (1993). De competentie van adolescenten en de ontwikkeling van hun zelftheorie. *Kind en Adolescent*, 14, 145-160.
- Vasey, M. W., Crnic, K. A., & Carter, W. G., (1994). Worry in Childhood: A Developmental Perspective I. *Cognitive Therapy and Research*, 18, 529-549.
- Vazire, S., & Funder, D. C., 2006. Impulsivity and the Self-Defeating Behavior of Narcissists. *Personality and Social Psychology Review*, 10, 154-165.
- Zeigler-Hill, V., (2006). Discrepancies Between Implicit and Explicit Self-Esteem: Implications for Narcissism and Self-Esteem Instability. *Journal of Personality*, 74, 120-144.
- Zuckerman, M., & O'Loughlin, R. E., (2006). Self-Enhancement by Social Comparison: A Prospective Analysis. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 32, 751-760.